

1. Мичуда З.Р. Логарифмічні аналого-цифрові перетворювачі – АЦП майбутнього. – Львів, 2002. 2. А.с. 1429136 СССР, МПК G06G 7/24. Логарифмический аналого-цифровой преобразователь / З.Р. Мичуда, Н.В. Яворский. – Опубл. 07.10.1988. Бюл. №37. – 5 с. 3. Мичуда З.Р. Порозрядний логарифмічний аналого-цифровий перетворювач// Вимірювальна техніка та метрологія. – 1998. – №53. – С.114–118. 4. З. Мичуда, К. Гльканич, Л. Мичуда. Новий метод логарифмічного аналого-цифрового перетворення // Комп'ютерні технології друкарства. – Л., 2004. – № 12. – С.220–225. 5. С.С.Lefas. Successive approximation logarithmic A/D conversion using charge redistribution techniques // Int. Journal of Circuit Theory and Applications. – Vol.15. – №1. – 1987. – P.61–69.

УДК 621.317

О.В. Бойко, П.Г. Столярчук, Г.І. Барило, В.І. Матвіїв
Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра метрології, стандартизації та сертифікації

МЕТОДИ ПОСЛАБЛЕННЯ ЗАВАД НОРМАЛЬНОГО ВИДУ В АКТИВНИХ ІМІТАТОРАХ ОПОРУ

© Бойко О.В., Столярчук П.Г., Барило Г.І., Матвіїв В.І., 2005

Запропоновано методи послаблення завад нормального виду в чотирипровідних активних імітаторах опору. Проаналізовано вплив додаткових елементів на коефіцієнт послаблення завад і динамічні характеристики імітатора опору.

The methods of compensation influence of the normal mode noise in four-terminal code-control resistance measures are proposed. Influence of the additional elements on the noise suppression and dynamic characteristics in the resistance measures are analyzed.

Вступ

Під час метрологічної перевірки резистивних перетворювачів в промислових умовах доволі часто кодокеровані міри опору повинні забезпечувати можливість неспотвореного передавання значення зразкового опору на віддаль. На вимірювальні кола діють різні впливні чинники. Одним з основних чинників на промислових об'єктах, що впливає на точність передачі одиниць зразкового опору на віддаль, є завади промислових мереж [1, 2]. В [3] показано, що для зменшення впливу завад нормального виду в чотирипровідних активних імітаторах опору необхідно намагатися вирівняти завади в лініях зв'язку. Рівність завад в усіх лініях зв'язку можна отримати у разі рівності параметрів гальванічних зв'язків між джерелом завад і окремими лініями зв'язку. Для вирівнювання параметрів гальванічних зв'язків застосовують загальнодоступні конструктивні методи (екранування, скручування ліній зв'язку, заземлення та інші), однак це не дає змоги повністю усунути вплив завад на сигнали у вимірювальних колах [4, 5]. Для зменшення впливу завад застосовують також структурні методи [2, 6]. Відомі методи послаблення завад при вимірюванні напруги неможливо використати в активних імітаторах опору. Тому необхідно розробляти спеціальні методи, які б дали змогу зменшити вплив завад на похибку імітації опору.

Підвищення завадостійкості активних імітаторів опору

На рис.1 наведено структурну схему активного імітатора опору з компенсацією впливу завад нормального виду в усіх лініях зв'язку.

Для вирівнювання завад у першій і другій лініях зв'язку введено схему формування компенсаційного струму, побудовану на операційному підсилювачі DA2 з резисторами R_1 , R_2 , R_3 у зворотних зв'язках. Функція перетворення активного імітатора опору описується виразом

$$R_{\text{ім}} = R_0 \mu + \frac{e_{34} - e_{32}}{I_{\text{вх}}} + \left(\frac{e_{32} - e_{31}}{I_{\text{вх}}} + \frac{I_k R_0}{I_{\text{вх}}} \right) \mu + \frac{e_{33}}{k I_{\text{вх}}}, \quad (1)$$

де e_{31} , e_{32} , e_{33} , e_{34} – значення напруги завад у відповідних лініях; μ – коефіцієнт передачі кодокерованого подільника напруги КПН; $I_{\text{вх}}$ – значення вхідного струму; I_k – значення компенсаційного струму; R_0 – значення опору зразкового резистора; k – коефіцієнт підсилення операційного підсилювача DA3.

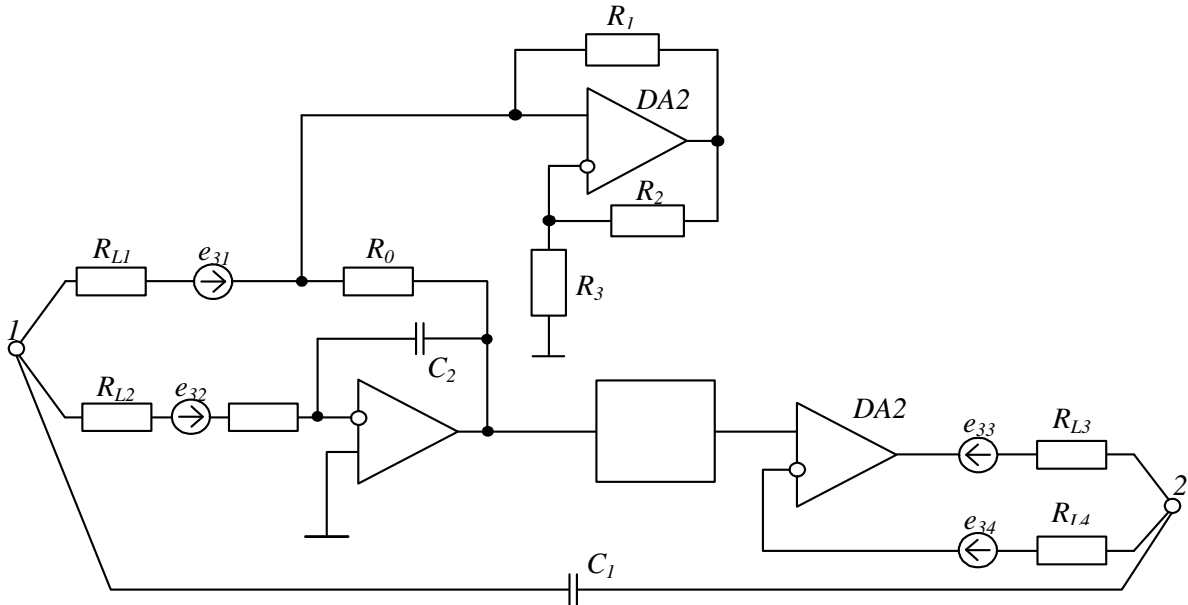

Рис. 1. Еквівалентна структурна схема активного імітатора опору з компенсацією впливу завад нормального виду

Схема формування компенсаційного струму формує струм

$$I_k = \frac{e_{31} - e_{32}}{R_0}, \quad (2)$$

що досягається у разі виконання умови

$$R_0 R_2 = R_1 R_3. \quad (3)$$

У разі нехтування похибкою формування компенсаційного струму функція перетворення має вигляд

$$R_{\text{ім}} = R_0 \mu + \frac{e_{34} - e_{32}}{I_{\text{вх}}} + \frac{e_{33}}{k I_{\text{вх}}}. \quad (4)$$

Для забезпечення стійкості схеми формування компенсаційного струму необхідно, щоб коефіцієнт додатного зворотного зв'язку не перевищував коефіцієнта від'ємного зв'язку, тобто

$$\frac{R_1 + R_0}{R_0} \leq \frac{R_2 + R_3}{R_3}$$

Умова стійкості автоматично забезпечується у разі виконання умови компенсації (3).

Вирівнювання завад у другій і четвертій лініях зв'язку досягається за рахунок введення додаткових ємнісних зв'язків, які забезпечують однакові потенціали за змінною складовою у другій і четвертій лініях. Послаблення завад у третій лінії відбувається за рахунок зворотного зв'язку вихідного підсилювача, в колі якого знаходиться ця лінія і ефективність послаблення завад залежить лише від коефіцієнта підсилення операційного підсилювача DA3. Для можливості зменшення ємності конденсаторів послідовно з опором лінії R_{L2} введено резистор R .

Еквівалентне значення завади між точками 1 і 2 при нехтуванні похибок, спричинених обмеженістю коефіцієнта підсилення ОП і формуванням I_k , визначається з формули

$$U_{12_3} = (e_{34} - e_{32}) \left(1 - \frac{R_0(R_{L2} + R)}{R_0(R_{L2} + R) - \frac{1}{\omega C_1} \frac{1}{\omega C_2} - j \frac{R_0}{\omega C_1}} \right), \quad (5)$$

де ω – кругова частота завади; R_{L2} – значення опору другої лінії зв'язку.

Максимальне значення завади між точками 1 і 2 становить

$$U_{12_{\max}} = e_{34} - e_{32} \quad (6)$$

Коефіцієнт послаблення завад дорівнює

$$K_{\Pi} = 20 \lg \left| \frac{U_{12_{\max}}}{U_{12_3}} \right| \quad (7)$$

Після відповідної підстановки отримаємо

$$K_{\Pi} = 20 \lg \frac{\left(R_0(R_{L2} + R) - \frac{1}{\omega^2 C_1 C_2} \right)^2 + \left(\frac{R_0}{\omega C_1} \right)^2}{\frac{1}{\omega C_1} \sqrt{\left(\frac{1}{\omega^3 C_1 C_2^2} + \frac{R_0^2}{\omega C_1} - \frac{R_0(R_{L2} + R)}{\omega C_2} \right)^2 + \left(R_0^2(R_{L2} + R) \right)^2}}. \quad (8)$$

З аналізу виразу (8) видно, що коефіцієнт послаблення завад залежить від значень R_0 , R , C_1 і C_2 .

На рис.2 наведено графічні коефіцієнти послаблення завад від C_1 , R і C_2 . Як видно, коефіцієнт послаблення зростає на 20 дБ при збільшенні на порядок значення ємності конденсатора C_1 або значення опору додаткового резистора R . Збільшення значень C_1 і R обмежується насамперед часом встановлення вихідного сигналу, вхідним опором ОП, а також габаритами і внутрішнім опором конденсатора. Оптимальне значення ємності другого конденсатора становить $C_2=10 \mu\text{Ф}$.

Дослідження динамічних характеристик активного імітатора опору

Для аналізу впливу частотно-залежних елементів на динамічні похибки імітації опору визначено залежність значення імітованого опору від частоти:

$$R_{\text{ім}}(\omega) = \frac{\sqrt{\frac{1}{\omega^2 C_1^2} \left(R_0 R_2 + \frac{\mu}{\omega^2 C_2^2} \right)^2 + \left(R_0 R_2 + \frac{R_0 \mu - R_2}{\omega^2 C_1 C_2} - \frac{R_0 \mu^2}{\omega^2 C_2^2} \right)^2}}{\left[R_0^2 \left(\frac{1}{\omega C_1} + \frac{\mu}{\omega C_2} \right)^2 + \left(R_0 R_2 - \frac{1}{\omega^2 C_1 C_2} \right)^2 \right] \frac{\omega C_1}{R_0}}, \quad (9)$$

де $R_2=R_{L2}+R$.

На похибку імітації опору впливають значення ємності конденсаторів C_1 і C_2 , а також значення опору додаткового резистора R . З графічної залежності (рис. 3) видно, що зменшення C_2 та R розширяє частотний діапазон імітації опору. Значення ємності C_1 на частотний діапазон не впливає.

Під час роботи АІО з комутаторами важливішою характеристикою є час встановлення вихідного сигналу. Для цього скористаємося операторним методом розрахунку перехідних процесів.

У разі під'єднання АІО з нульовими початковими умовами в момент $t=0$ до джерела одиничної напруги з вихідним опором $R_{\text{вих}}$ напруга в точках імітації опору в операторній формі описується виразом:

$$U(p) = \frac{R_{\text{ім}}(p)}{p[R_{\text{вих}} + R_{\text{ім}}(p)]}, \quad (10)$$

$$\text{де } R_{\text{ім}}(p) = \frac{R_0(R_{L2} + R)C_2 p + R_0 \mu}{R_0(R_{L2} + R)C_1 C_2 p^2 + R_0(C_1 \mu + C_2) p + 1}.$$

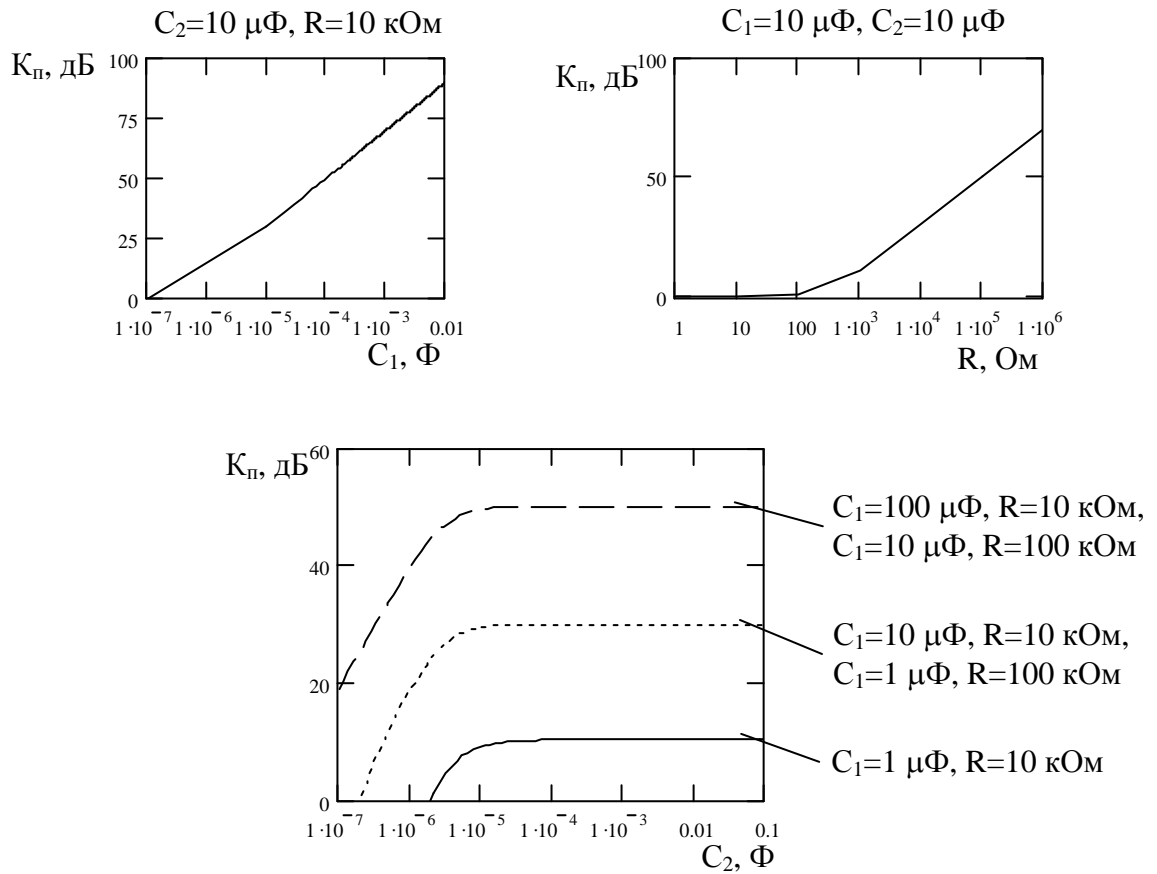

Рис. 2. Залежності коефіцієнта послаблення завад від C_1 , R і C_2

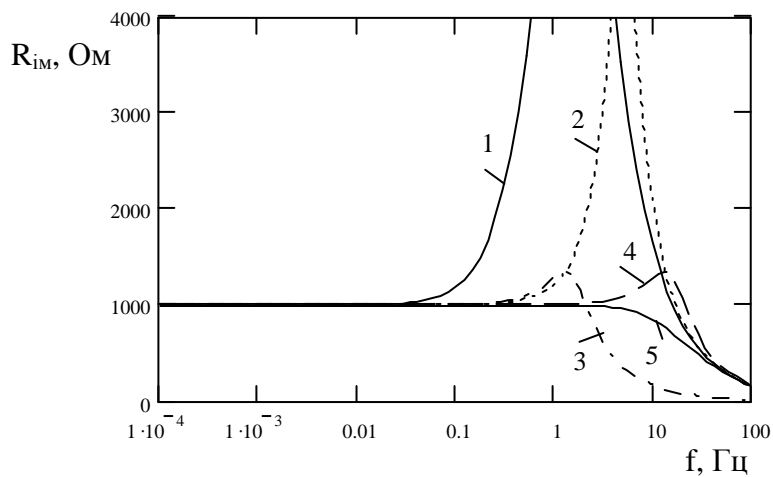

Рис.3. Залежність значення імітованого опору від частоти:
 1. – $R=10^4$ Ом, $C_1=10^{-5}$ Ф, $C_2=10^{-4}$ Ф; $R=10^5$ Ом, $C_1=10^{-5}$ Ф, $C_2=10^{-5}$ Ф;
 2. – $R=10^4$ Ом, $C_1=10^{-5}$ Ф, $C_2=10^{-5}$ Ф; $R=10^5$ Ом, $C_1=10^{-5}$ Ф, $C_2=10^{-6}$ Ф;
 3. – $R=10^4$ Ом, $C_1=10^{-4}$ Ф, $C_2=10^{-5}$ Ф; 4. – $R=10^4$ Ом, $C_1=10^{-5}$ Ф, $C_2=10^{-6}$ Ф;
 5. – $R=10^3$ Ом, $C_1=10^{-5}$ Ф, $C_2=10^{-5}$ Ф.

Для переходу до функції часу використовуємо зворотнє перетворення Лапласа:

$$U(t) = L^{-1}[U(p)].$$

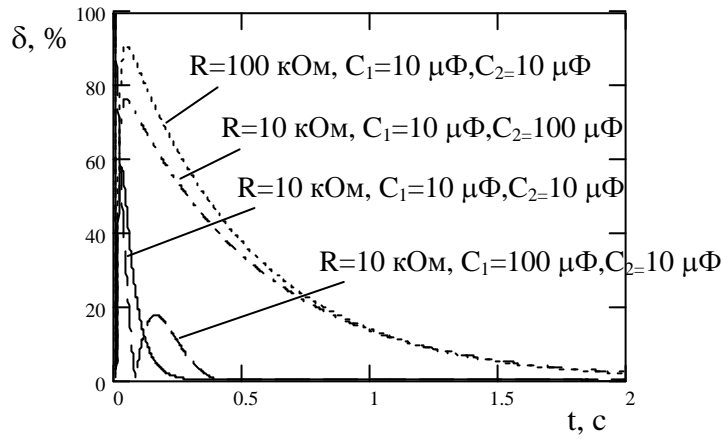

Рис. 4. Динамічна відносна похибка імітації опору

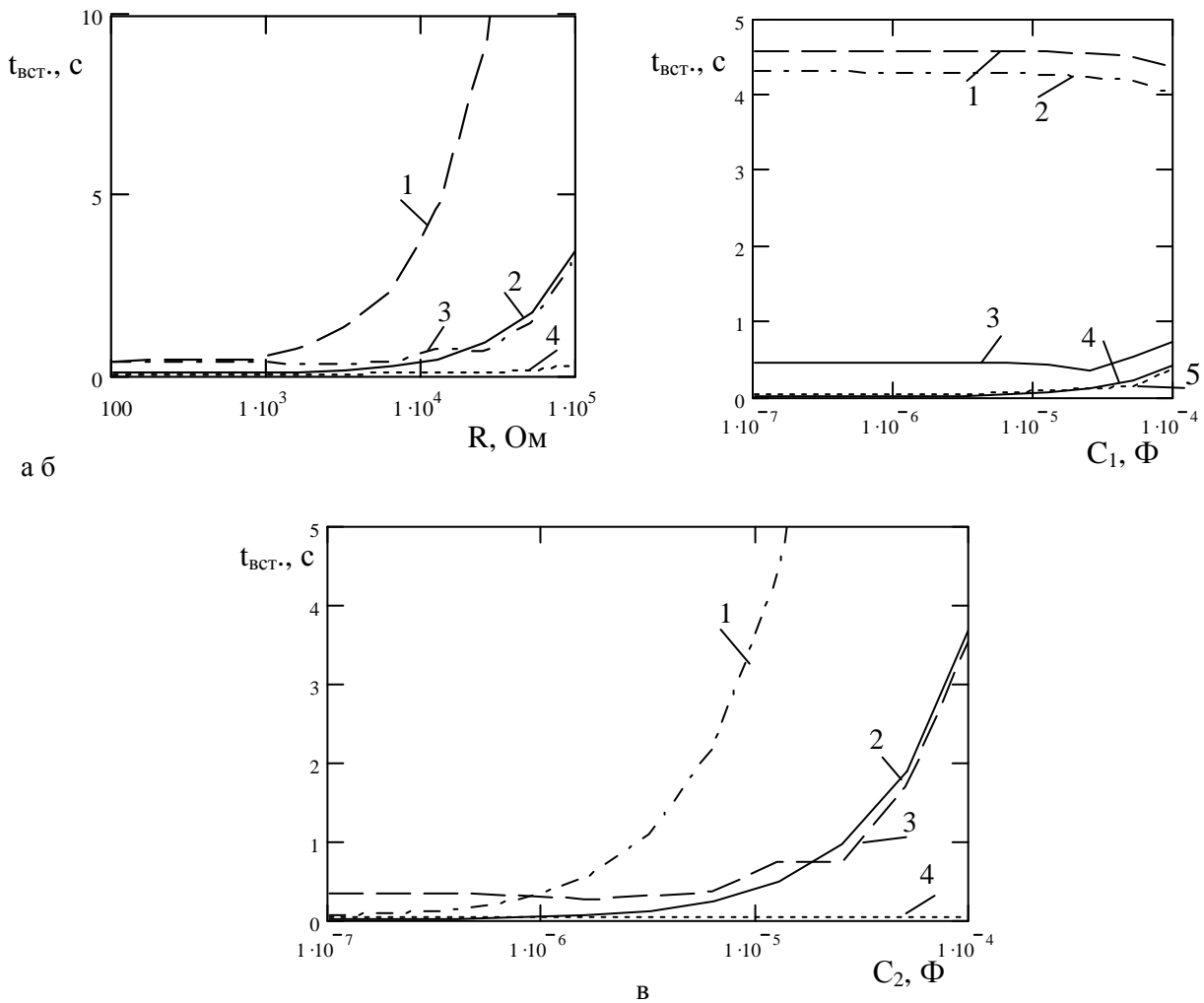

Рис. 5. Залежності часу встановлення вихідного сигналу :

- а) від значення опору додаткового резистора R (1. – $C_1=10^{-5} \Phi$, $C_2=10^{-4} \Phi$;
 2. – $C_1=10^{-5} \Phi$, $C_2=10^{-5} \Phi$; 3. – $C_1=10^{-4} \Phi$, $C_2=10^{-5} \Phi$; 4. – $C_1=10^{-5} \Phi$, $C_2=10^{-6} \Phi$);
 б) від значення ємності C_1 (1. – $R=10^4 \text{ Ом}$, $C_2=10^{-4} \Phi$; 2. – $R=10^5 \text{ Ом}$, $C_2=10^{-5} \Phi$;
 3. – $R=10^4 \text{ Ом}$, $C_2=10^{-5} \Phi$; 4. – $R=10^3 \text{ Ом}$, $C_2=10^{-5} \Phi$; 5. – $R=10^4 \text{ Ом}$, $C_2=10^{-6} \Phi$);
 в) від значення ємності C_2 (1. – $R=10^5 \text{ Ом}$, $C_1=10^{-5} \Phi$; 2. – $R=10^4 \text{ Ом}$, $C_1=10^{-4} \Phi$;
 3. – $R=10^4 \text{ Ом}$, $C_1=10^{-6} \Phi$; $R=10^4 \text{ Ом}$, $C_1=10^{-5} \Phi$; 4. – $R=10^3 \text{ Ом}$, $C_1=10^{-5} \Phi$)

Часова динамічна відносна похибка імітації опору описується виразом:

$$\delta Z(t) = \frac{U(t)/I_{\text{вх}} - U_{\text{н}}(t)/I_{\text{вх}}}{U_{\text{н}}(t)/I_{\text{вх}}} = \frac{U(t) - U_{\text{н}}(t)}{U_{\text{н}}(t)}, \quad (11)$$

де $U_{\text{н}}(t)$ – номінальне значення вихідної напруги в точках імітації опору.

За допомогою програмного пакета MathCAD 2000 отримано графічні залежності часової динамічної похибки імітації опору (рис.4), а також залежності часу встановлення вихідного сигналу від значень R , C_1 , C_2 з точністю до 0.01% (рис. 5).

З аналізу графічних залежностей видно, що час встановлення залежить від значень R , C_2 і практично не залежить від C_1 . Час встановлення не перевищує 1с, якщо значення R і C_2 не перевищують 10 кОм і 10 мФ, відповідно. При збільшенні R або C_2 на порядок час встановлення буде більшим від 4 с.

Висновки

Застосування компенсаційної схеми за струмом і додаткових ємнісних зв'язків дає змогу підвищити завадостійкість активних імітаторів опору. Вибором значень ємностей конденсаторів C_1 , C_2 і додаткового резистора R можна досягти компромісу між послабленням завад і динамічними характеристиками активного імітатора опору в конкретних промислових умовах.

Використання запропонованого АІО в промислових умовах забезпечить необхідну точність перевірки перетворювачів, вхідним сигналом яких є опір.

1. *Электрические измерения электрических и неэлектрических величин / Под ред. Е.С. Полищука. – К., 1984.* 2. *Михайлов Е.В. Помехозащищенность информационно – измерительных систем. – М., 1975.* 3. *Бойко О. Влияние завад у чотирипровідних активних імітаторах опору // Вимірювальна техніка та метрологія. – 2003. – №62. – С. 28–31.* 4. *Серьезнов А.Н., Цапенко М.П. Методы уменьшения влияния помех в термометрических цепях. – М., 1968.* 5. *Швецкий Б.И. Электронные цифровые приборы. – К., 1981.* 6. *Малиновский В.И. Цифровые вольтметры интегрирующего типа (Обзор) // Приборы и системы управления, 1973. – №2. – С.10–13.*

УДК 621.374

А.Я. Горпенюк, В.Б. Дудикевич, Н.М. Лужецька
Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра автоматики і телемеханіки

ІМІТАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КОНВЕЄРНИХ ЧИСЛО-ІМПУЛЬСНИХ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЮВАЧІВ

© Горпенюк А.Я., Дудикевич В.Б., Лужецька Н.М., 2005

Розглянуто способи імітаційного моделювання конвеєрних число-імпульсних функціональних перетворювачів. Запропоновано моделі базових конвеєрних число-імпульсних вузлів і алгоритми моделювання конвеєрних число-імпульсних структур загалом.

The methods of imitation design of conveyor pulse-number functional converters are considered in the article. The models of base conveyor pulse-number nodes and algorithms of conveyor pulse-number structures design are offered .

Постановка проблеми

Нехай перед нами стоїть задача функціонального перетворення деякої змінної фізичної величини. Будь-яка фізична величина може бути перетворена в імпульсну послідовність (порівнянням із зразковою мірою). Інформативними параметрами імпульсної послідовності, зокре-